

Baybasin en de Koerdische kwestie

Veranderende politieke achtergronden.

Op 24 juli 2015 kwam er plotseling een eind aan de ogenschijnlijk vreedzame houding van de Turkse Staat tegenover de Koerdische minderheid in het land. Lopende vredesbesprekingen met de PKK waren al afgebroken en Turkije kondigde aan niet alleen IS te gaan bombarderen maar ook de strijders van de PKK. Het was in feite het beginsignaal van acties niet alleen tegen de PKK, maar tegen alle Koerden, waaronder de populaire en tegen geweld gerichte Koerdische HDP, die in het voorjaar een verkiezingszege had behaald en daarmee de binnenlandse machtspositie van Erdogan bedreigde. Behalve de PKK worden door Turkije nu ook andere tegen IS strijdende Koerdische milities aangepakt, zoals de YPG. Aangewakkerd door een felle overheidscampagne laaien de latent aanwezige tegenstellingen tussen Turken en Koerden weer in alle hevigheid op, in en buiten Turkije, recent ook in Nederland. Niet alleen de Koerdische strijders die tegen de IS vechten, worden daar het slachtoffer van, ook de burgerbevolking in Turkije. Berichten uit Turkije geven aan dat ook Koerdische bedrijven en invloedrijke Koerden op dit moment het mikpunt zijn van etnisch gekleurde aanvallen.

Westerse politieke commentatoren zijn het erover eens dat binnenlandse politieke motieven een grote rol spelen bij de recente verandering in de Turkse strategie. Door de strijd tegen IS te combineren met de strijd tegen de PKK speelt Erdogan in op negatieve gevoelens van Turken over Koerden in het algemeen. Erdogan gebruikt dit om de oppositie uit te schakelen en te criminaliseren. Deze veranderingen in Turkije werpen ook nieuw licht op de politieke achtergrond van de zaak Baybasin.

Een bufferzone in het Midden Oosten

De Koerden zijn een groot volk (35 miljoen mensen) met een eigen identiteit en een eigen taal, maar zonder eigen staat. Na afloop van de Eerste wereldoorlog werden de restanten van het Turks Ottomaanse Rijk opgesplitst en verdeeld. Achteraf gezien was dit een desastreus besluit. Grenzen werden met een liniaal getrokken zonder rekening te houden met etnische groepen. Dit is ongetwijfeld één van de belangrijkste oorzaken van de nog steeds voortdurende onrust in het Midden Oosten. Het Koerdische volk werd na afloop van de eerste Wereldoorlog verdeeld over verschillende staten, vooral Turkije, Syrië, Irak en Iran.

Een min of meer zelfstandige Koerdische zone had nu een belangrijke bufferzone kunnen vormen in het op dit moment exploderende conflictgebied. Zoals bekend spelen de Koerden ook nu al, zonder eigen staat een cruciale rol in deze regio. Ze zijn onmisbaar in de strijd tegen IS en ongetwijfeld wordt het streven naar meer autonomie van de Koerden in feite ondersteund door de VS en bijna alle andere NAVO-landen. Maar dat kan niet openlijk, omdat NAVO-partner Turkije dat nooit zou accepteren.

Autonomie

Een autonoom Koerdistan lijkt daarom nog ver weg. Alleen in Irak hebben de Koerden tegenwoordig een grote mate van autonomie, al wordt die bedreigd door andere groepen binnen Irak en door IS. Het Syrië van Assad, dat wordt gesteund door Iran en steeds openlijker ook door Rusland, zal nooit zomaar echte autonomie van de Koerden accepteren. En Turkije is weliswaar een aartsvijand van Assad, maar vindt dat het binnen de eigen grenzen een nog grotere vijand heeft, namelijk de Koerden.

Tot de zomer van 2015 heeft Turkije IS niet willen bestrijden en er zijn harde aanwijzingen dat Turkije IS aanvankelijk in het geheim juist heeft gesteund.

Dit is minder vreemd dan het lijkt want IS vecht tegen de vijanden van Turkije: in het noordelijk front tegen de Koerden en in een zuidelijk front tegen het regiem van Assad, dat op dit moment op instorten staat. Het is dus ongetwijfeld met tegenzin geweest en onder druk van de VS dat Turkije deze zomer de aanval op IS heeft geopend, maar dat werd meer dan goedge maakt door de hervatting van de strijd tegen de Koerden. De Koerden zelf geven overigens aan dat Turkije IS helemaal niet bombardeert, maar alleen maar pretendeert dit te doen, terwijl de aanvallen tegen de Koerden onverminderd in heftigheid toenemen.

Free Baybasin

Intussen zit in Nederland een gematigde Koerdische activist, Hüseyin Baybasin, een levenslange gevangenisstraf uit, nu al bijna 20 jaar. Hij is veroordeeld op basis van een dossier dat aan alle kanten rammelt en dat zoals het er nu naar uit ziet, is samengesteld uit gemanipuleerd bewijsmateriaal. Dit heeft kunnen gebeuren door intriges van de toenmalige Turkse overheid, in justitiële samenwerking

met Nederland. Turkije wenste af te rekenen met Baybasin, omdat hij de toenmalige Turkse leiders had beschuldigd van corruptie en drugshandel en omdat hij medeoprichter was van het Koerdische parlement in ballingschap. Baybasin stond in de jaren '90 op een dodenlijst van de Turkse overheid. Toen het niet lukte om hem te liquideren, is hem via een strafzaak in Nederland het zwijgen opgelegd. Het lijkt erop dat Nederland zich vanaf het moment van Baybasins arrestatie tot aan de dag van vandaag in duizend bochten wringt om deze Nederlandse Dreyfusaffaire in de doofpot te stoppen. En ook Turkije zwijgt erover als het graf.

Het boek van Rein Gerritsen *'Hüseyin Baybasin: Het Turks – Nederlandse overspel in de Koerdische kwestie'* (ISVW, 2015), dat binnenkort verschijnt, gaat uitgebreid in op de politieke achtergronden van deze affaire. Gerritsen beschrijft ook hoe Turkse en Nederlandse rechercheurs samenwerkten bij het strafrechtelijk onderzoek tegen Baybasin.

De zaak krijgt steeds meer aandacht, ook internationaal. Koerden over de hele wereld volgen de lotgevallen van Baybasin.